

Zaujímavejšie fytoecnologické zápisy

JOZEF ŠIBÍK (editor)

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Botanický ústav, Dúbravská cesta 9,
845 23 Bratislava 4, jozef.sibik@savba.sk

Vážení čitatelia, milí botanici, kolegovia,

jar nezdržateľne postupuje a s pribúdajúcimi teplotami sa objavuje a kvitne stále viac druhov, ktoré sú súčasťou veľkej variability rastlinných spoločenstiev vytvárajúcich biotopy s rôznorodými vlastnosťami a špecifikami. Tieto nás obklopujú a nechávajú zmysly botanika či terénneho výskumníka ostražité, aby v nich mohol nájsť širšie súvislosti alebo zaznamenať výskyt zaujímavého druhu alebo konkrétneho spoločenstva. Aj v tomto čísle Vám prostredníctvom našich autorov chceme priblížiť svet rastlinných druhov a ich spoločenstiev, tak, ako boli objavené v ich súčasnom prostredí s charakteristikami, ktoré vypovedajú o mnohých aspektoch environmentálnych podmienok a vzťahov s inými druhmi. V tomto čísle nás ôsmi autori oboznamujú s druhmi vytvárajúcimi spoločenstvá invázných neofytov, s druhovým zložením teplomilnej ruderalnej vegetácie mimo sídiel, aj vzácnejšími archeofytmi, recentne sa šíriacimi na synantropné stanovištia v okolí železničných tratí. Zaujímavý je nález druhu *Panicum barbipulvinatum* z piesčitých vysychavých stanovišť na Záhorí, ktorý doposiaľ zo Slovenska nebol uvádzaný. Prezentovaný je tiež zápis zo spoločenstva *Carici pilosae-Carpinetum* s výskytom druhu *Lonicera periclymenum*, zriedkavého neofytu s centrom pôvodného areálu v oceánskej západnej Európe a mnohé ďalšie výskyty invázných, ale aj vzácných taxónov našej flóry. Nechýbajú ani relatívne bežné údaje o výskyte trstinových spoločenstiev mokradí a zápis dokumentujúci výskyt druhu *Iris sibirica* v psiarkových aluviálnych lúkach zväzu *Alopecurion pratensis* na východnom Slovensku. Všetkým prispievateľom do rubriky ďakujeme a tešíme sa na nové zaujímavosti aj v ďalších číslach Bulletinu SBS.

LUCIA ČAHOJOVÁ & MICHAELA MICHALKOVÁ

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV v.v.i., Botanický ústav, Dúbravská cesta 9,
845 23, Bratislava, lucia.cahojova@savba.sk, michaela.michalkova@savba.sk

Zápis č. 1: Čierny Balog, dolina Rakytovo, lesná cesta nad starším rúbaniskom, 48°40'19,4" s. š., 19°43'31,8" v. d., ±4 m, 7384a, pás lesnej cesty, pri okraji vlhký, 940 m, V (68°), sklon 2°, plocha 5 m² (1×5 m), celk. pokr. 90 %, E₁ 90 %/30 cm, E₀ 2 %, pokr. skál 2 %, 25. 7. 2022, L. Čahojová, M. Michalková (TV#769267).

E₁: *Juncus tenuis* 3, *Agrostis capillaris* 2b, *Poa annua* 2b, *Trifolium repens* 2b, *Holcus mollis* 2a, *Plantago media* 2a, *Poa pratensis* 2a, *Trifolium pratense* 2a, *Alchemilla vulgaris* agg. 1, *Festuca gigantea* 1, *Fragaria vesca* 1, *Hypericum maculatum* 1, *Mentha arvensis* 1, *Plantago lanceolata* 1, *Ranunculus sardous* 1, *Veronica chamaedrys* 1, *Calamagrostis epigejos* +, *Carex hirta* +, *Cerastium holosteoides* +, *Cirsium palustre* +, *Leontodon autumnalis* +, *Omalotheca sylvatica* +, *Persicaria maculosa* +, *Taraxacum* sect. *Ruderalia* +, *Campanula patula* r, *Epilobium collinum* r, *Filaginella uliginosa* r, *Fraxinus excelsior* (juv.) r, *Glyceria notata* r., *Myosotis scorpioides* r, *Spergularia rubra* r.

E₀: nedeterminovaná.

Napriek intenzívnemu šíreniu nepôvodného druhu *Juncus tenuis* na lesných cestách a narušených plochách, fytoecnologické zápisy s dominantnou účasťou tohto neofytu sú publikované zriedkavo. Zápis predstavuje spoločenstvo asociácie *Juncetum tenuis* Brun-Hool 1962, Biotop X8 (Porasty invázičných neofytov).

MATEJ DUDÁŠ & TEREZA LABOVSKÁ

Katedra botaniky, Ústav biologických a ekologických vied, Prírodovedecká fakulta,
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Mánesova 23, 040 01, Košice,
matej.dudas@upjs.sk, tereza.labovska@gmail.com

Zápis č. 2: Slanské vrchy, Mirkovce, PR Mirkovská kosatcová lúka, lúčna časť rezervácie, 48°55'45,30" s. š., 21°19'10,60" v. d. (Garmin eTrex 20), ± 5 m, 7093d, vysokobylinné trávnaté porasty, suchšia pôda, 400 m, sklon 0°, plocha 16 m² (4×4 m), celk. pokr. 100 %, E₁ 100 %/80–110 cm, E₀ nezaznamená, 4. 6. 2019, M. Dudáš & T. Labovská.

E₁: *Iris sibirica* 3, *Sanguisorba officinalis* 2a, *Arrhenatherum elatius* 2m, *Alopecurus pratensis* 1, *Galium mollugo* agg. 1, *Poa palustris* 1, *Acetosa pratensis* +, *Achillea millefolium* +, *Carex hirta* +, *Cruciata glabra* +, *Galium aparine* +, *Ranunculus auricomus* +, *Anthriscus sylvestris* r, *Cirsium arvense* r, *Veronica chamaedrys* r.

Zápis č. 3: Slanské vrchy, Mirkovce, PR Mirkovská kosatcová lúka, lúčna časť rezervácie, 48°55'45,30" s. š., 21°19'10,60" v. d. (Garmin e-Trex 20), ±5, 7093d, vysokobylinné trávnaté porasty, suchšia pôda, 400 m, sklon 0°, plocha 16 m² (4×4 m), celk. pokr. 100 %, E₁ 100 %/80–110 cm, E₀ nezaznamená, 4. 6. 2019, M. Dudáš & T. Labovská.

E₁: *Iris sibirica* 2a, *Galium palustre* 2a, *Filipendula ulmaria* 2m, *Poa palustris* 2m, *Sanguisorba officinalis* 2m, *Carex hirta* 1, *Alopecurus pratensis* +, *Cirsium arvense* +, *Galium aparine* +, *Mentha longifolia* +, *Solidago canadensis* +, *Lychnis flos-cuculi* r, *Ranunculus repens* r.

Zápisy 2 – 3 dokumentujú plošne veľkú populáciu *Iris sibirica* v podhorí Slanských vrchov. V sezóne roku 2019 tu bolo napočítaných na ploche rezervácie a v blízkom okolí rezervácie zhruba 1 650 až 2 000 kvitnúcich jedincov.

Zápis č. 4: Slanské vrchy, Slančík, Okrúhly vrch, podmáčaná lúka, 48°41'32,40" s. š., 21°30'11,30" v. d. (Garmin e-Trex 20), ± 5 m, 7395a, trávnaté porasty, silne podmáčaná pôda, 588 m, J, sklon 10°, plocha 16 m² (4×4 m), celk. pokr. 100 %, E₁ 100 %/80–110 cm, E₀ nezaznamenaná, 4. 6. 2019, M. Dudáš & T. Labovská.

E₁: *Alopecurus pratensis* 2m, *Betonica officinalis* 2m, ***Iris sibirica* 2m**, *Trifolium repens* 2m, *Ranunculus repens* 2a, *Colchicum autumnale* 1, *Dactylis glomerata* 1, *Veronica chamaedrys* 1, *Acetosa pratensis* +, *Aegopodium podagraria* +, *Achillea millefolium* +, *Alchemilla xanthochlora* +, *Cirsium arvense* +, *Cruciata glabra* +, *Filipendula ulmaria* +, *Glechoma hederacea* +, *Holcus lanatus* +, *Lathyrus pratensis* +, *Leucanthemum vulgare* +, *Myosotis sylvatica* +, *Poa pratensis* +, *Sanguisorba officinalis* +, *Trifolium pratense* +, *Anthriscus sylvestris* r, *Carex hirta* r, *Cirsium canum* r, *Filipendula vulgaris* r, *Galium aparine* r, *Trisetum flavescens* r.

Zápis dokumentuje plošne neveľkú populáciu *Iris sibirica* v centrálnej časti hrebeňa Slanských vrchov. Biotop Lk7 (Psiarkové aluviálne lúky, zväz *Alopecurion pratensis*).

IVAN JAROLÍMEK & DENISA SLABEJOVÁ

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV v.v.i., Botanický ústav, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava, denisa.slabejova@savba.sk, ivan.jarolimek@savba.sk

Zápis č. 5: Záhorská nížina, Gbely – zastávka, (Farské), S 300 m, opustené miesto pri parovísku pred fabrikou, za cestou je železnica, 48°42'55,3" s. š., 17°05'07,7" v. d., ± 5 m, 7268d, 170 m, sklon 0°, plocha 4×4 m, celk. pokryvnosť 95%, E₁ 95%, E₀ 0%, 5. 10. 2022, D. Slabejová, I. Jarolimek.

E₁: ***Panicum barbipulvinatum* Nash 5**, *Digitaria sanguinalis* 2b, *Eragrostis minor* 2b, *Setaria pumila* 2b, *Amaranthus retroflexus* 1, *Carex hirta* 1, *Conyza canadensis* 1, *Achillea millefolium* agg. +, *Chenopodium album* +, *Cirsium arvense* +, *Convolvulus arvensis* +, *Echinochloa crusgalli* +, *Stenactis annua* +, *Galinsoga quadriradiata* +, *Geranium pusillum* +, *Linaria vulgaris* +, *Medicago lupulina* +, *Persicaria laphathifolia* +, *Potentilla reptans* +, *Rubus caesius* 1, *Securigera varia* +, *Silene latifolia* subsp. *alba* +, *Solanum nigrum* +, *Taraxacum* sect. *Ruderalia* +, *Trifolium pratense* +, *Vicia cracca* +, *Vicia hirsuta* +, *Daucus carota* r.

V minulosti bol v širšom okolí Bratislavy pomerne hojne rozšírený druh *Panicum capillare*. V súčasnosti bol na Záhorskej nížine na piesčitých vysychavých stanovištiach na viacerých lokalitách zaznamenaný aj druh ***Panicum barbipulvinatum*** (syn. *Panicum capillare* subsp. *barbipulvinatum* (Nash.) Tzvelev (neo, cas), ktorý doposiaľ zo Slovenska nebol uvádzaný. Biotop X8 (Porasty invázičných neofytov).

Zápis č. 6: Záhorská nížina, Malacky, železničná stanica, medzikofajisko pri nástupišti č. 1; 48°25'56,9" s. š., 17°01'22,7" v. d., ± 5 m, 7568c, 160 m, sklon 0°, plocha 1×8 m, celk. pokryvnosť 90%, E₁ 90%, E₀ 0%, 29. 9. 2022, I. Jarolimek.

E₁: *Portulaca oleracea* subsp. *oleracea* 4, *Eragrostis minor* 2b, *Poa annua* 2a, *Digitaria sanguinalis* 1, *Erodium cicutarium* 1, *Polygonum aviculare* agg. 1, ***Tribulus terrestris* subsp. orientalis** 1, *Trifolium repens* 1, *Amaranthus albus* +, *Commelina communis* +, *Plantago major* +, *Centaurea stoebe* subsp. *stoebe* r, *Galinsoga quadriradiata* r, *Tragopogon orientalis* r.

Druh *Tribulus terrestris* subsp. *orientalis* (arch, NT, §) patrí k vzácnjším archeofytom, ktorý má v ostatných rokoch tendenciu šíriť sa na synantropné stanovišťa v okolí železničných trať. Biotop X4 (Teplomilná ruderálna vegetácia mimo sídiel).

Zápis č. 7: Záhorská nížina, Jakubov, Z 400 m, medza pri poľnej ceste k plynovej plošine, 48°25'06,3" s. š., 16°54'32,2" v. d., ± 6 m, 7567c, 150 m, sklon 0°, plocha 2×7 m, celková pokryvnosť: 90 %, E₁ 90 %, E₀ 0 %, 18. 7. 2022, I. Jarolímek.

E₁: *Bromus sterilis* 4, *Agrostemma githago* 2b, *Bromus tectorum* 2a, *Allium oleraceum* 1, *Bromus hordeaceus* 1, *Hordeum murinum* 1, *Poa angustifolia* 1, *Silene latifolia* subsp. *alba* 1, *Apera spica-venti* +, *Artemisia vulgaris* +, *Chenopodium strictum* +, *Conyza canadensis* +, *Elytrigia repens* +, *Setaria viridis* +, *Polygonum aviculare* agg. +, *Ambrosia artemisiifolia* r, *Descurainia sophia* r, *Erodium cicutarium* r, *Erysimum diffusum* r, *Lepidium ruderales* r, *Plantago lanceolata* r, *Robinia pseudoacacia* (juv.) r, *Trifolium campestre* r.

Druh *Agrostemma githago* L. (CR) bol v minulosti bežná burina obilnín. So zdokonalením čistenia osiva a zmenou pestovateľských postupov z veľkých obilných lánov prakticky vymizla. Biotop X4 (Teplomilná ruderálna vegetácia mimo sídiel).

Zápis č. 8: Záhorská nížina, Jakubov, S 1,8 km, Čongerská, násyp odťaženej skrývky na brehu štrkovne, 48°26'10,5" s. š., 16°55'11,1" v. d., ± 3 m, 150 m, JJV (160°), sklon 20°, plocha 4×10 m, celková pokryvnosť 100%, E₁ 100%, E₀ 0%, 29. 8. 2022, I. Jarolímek.

E₁: *Xanthium album* 4, *Chenopodium album* 2b, *Solidago gigantea* 2b, *Artemisia vulgaris* 2a, *Chenopodium hybridum* 2a, *Ambrosia artemisiifolia* 1, *Phytolacca americana* 1, *Rubus caesius* 1, *Agrostis stolonifera* +, *Conyza canadensis* +, *Echinochloa crus-galli* +, *Elytrigia repens* +, *Humulus lupulus* +, *Iva xanthiifolia* +, *Lactuca serriola* +, *Panicum miliaceum* subsp. *ruderales* +, *Persicaria lapathifolia* subsp. *lapathifolia* +, *Robinia pseudoacacia* juv. +, *Setaria pumila* +, *Setaria verticillata* +, *Solanum nigrum* subsp. *nigrum* +, *Tussilago farfara* +, *Urtica dioica* +, *Rorippa sylvestris* r, *Symphytum officinale* r.

Zhrnutá ornica nakopená na brehu štrkovne predstavuje ideálne podmienky pre uchytanie sa nepôvodných druhov – dostatok živín, vody a svetla. Vysoký počet nepôvodných druhov v zápise (12, z toho 8 neofytov) demonštruje zároveň vysokú zásobu diaspór nepôvodných druhov v okolitom prostredí. Biotop X8 (Porasty inváznych neofytov).

Zápis č. 9: Záhorská nížina, Jakubov, ZSZ 1,2 km, okraj poľa pri plynovej prečerpávačke, 48°25'18,4" s. š., 16°53'36,0" v. d., ± 3 m, 150 m, sklon 0°, plocha 2×10 m, celková pokryvnosť 90%, E₁ 90%, E₀ 0%, 13. 8. 2022, I. Jarolímek.

E₁: *Hibiscus trionum* 4, *Portulaca oleracea* subsp. *oleracea* 2b, *Ambrosia artemisiifolia* 2a, *Digitaria sanguinalis* subsp. *sanguinalis* 2a, *Echinochloa crus-galli* 1, *Solanum nigrum* subsp. *nigrum* 1, *Abutilon theophrasti* +, *Amaranthus retroflexus* +, *Capsella bursa-pastoris* +, *Chenopodium album* +, *Chenopodium strictum* +, *Stenactis annua* +, *Setaria pumila* +, *Arctium lappa* r, *Verbascum blattaria* r.

Biotop X4 (Teplomilná ruderálna vegetácia mimo sídiel).

SIMONA KLAČANOVÁ

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV v.v.i., Botanický ústav, Dúbravská cesta 9,
845 23 Bratislava, simona.klacanova@savba.sk

Zápis č. 10: Kremnické vrchy, Skalka-lyžiarske stredisko, vrchná časť nezasnežovanej lyžiarskej zjazdovky, 48°44'22,9" s. š., 18°59'09,3" v. d., ±3 m, 7279d, umelo vytvorená plošina pri výstupe z vleku na pravej strane, 1167 m, S (341°), sklon 2°, plocha 4×4 m, celk. pokr. 93 %, E₁ 92 %, E₀ 3 %, pokr. opadu 60 %, pokr. obnaženej pôdy 1 %, 18. 7. 2022, S. Klačanová, V. Shapkin (SK82/22V23).

E₁: *Lupinus polyphyllus* 35%, *Rubus idaeus* 20 %, *Phalaris arundinacea* 15 %, *Veronica chamaedrys* 7 %, *Hypericum maculatum* 5 %, *Agrostis stolonifera* 5 %, *Calamagrostis epigejos* 5 %, *C. arundinacea* 4 %, *Phleum pratense* 4 %, *Trisetum flavescens* 3 %, *Dactylis glomerata* 3 %, *Festuca pratensis* 3 %, *Silene latifolia* 3 %, *S. vulgaris* 3 %, *Tanacetum vulgare* 2 %, *Luzula alpinopilosa* 2 %, *Achillea millefolium* 1 %, *Carex pallescens* 1 %, *Lotus corniculatus* 1 %, *Poa pratensis* 1 %, *Ranunculus acris* 1 %, *Vicia cracca* 1 %, *Trifolium pratense* 0,5 %, *Stellaria graminea* 0,5 %, *Sorbus aucuparia* 0,5 %, *Epilobium angustifolium* 0,5 %.

E₀: nedeterminovaná.

Výskyt porastov s dominanciou naturalizovaného neofytu *Lupinus polyphyllus* v lyžiarskych strediskách nepatrí k častým. Dôvod splnievania tohto druhu pod lyžiarskym vlekom nie je známy.

MIROSLAVA MALOVCOVÁ-STANÍKOVÁ

Vlastivedné múzeum v Hlohovci, Františkánske nám. č. 1, 920 01 Hlohovec, malovcova.miroslava@zupa-tt.sk

Zápis č. 11: Podunajská nížina, Podunajská rovina, Galanta časť Nebojsa, rybník, pri štátnej ceste, napájaný vodným tokom Derňa, 48°13'20" s. š., 17°43'33" v. d. (Google Earth™), 140 m, sklon 0°, plocha 25 m², celk. pokr. 100 %, E₁ 100 %, E₀ 0 %, 3. 8. 2022, M. Malovcová.

E₁: *Phragmites australis* 5, *Lemna minor* 3, *Calystegia sepium* 1, *Carex acutiformis* +, *Lycopus europaeus* +.

Asociácia *Phragmitetum vulgaris* von Soó 1927 (*Phragmito-Magnocaricetea*), Biotop Lk11 (Trstinové spoločenstvá mokradi).

Zápis č. 12: Podunajská nížina, Nitrianska pahorkatina, Dvorníky časť Posádka, alúvium Váhu, potok Hučák, pri regulačnej stanici SPP a. s., 48°22'14" s. š., 17°46'10" v. d. (Google Earth™), 140 m, sklon 0°, plocha 15 m², celk. pokr. 100 %, E₁ 100 %, E₀ 0 %, 9. 8. 2022, M. Malovcová.

E₁: *Typha latifolia* 5, *Calystegia sepium* 3, *Aster novi-belgii* 1, *Phalaroides arundinacea* 1, *Urtica dioica* 1, *Sambucus ebulus* +, *Solidago gigantea* +.

Asociácia *Typhetum latifoliae* Lang 1973 (*Phragmito-Magnocaricetea*). Biotop Lk11 (Trstinové spoločenstvá mokradi).

MICHAELA MICHALKOVÁ & IVAN JAROLÍMEK

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV v.v.i., Botanický ústav, Dúbravská cesta 9,
845 23, Bratislava, michaela.michalkova@savba.sk, ivan.jarolimek@savba.sk

Zápis č. 13: Malé Karpaty, Svätý Jur – Krajčire, lesný fragment čiastočne ohraničený vinicami a domovou výstavbou, tri strany plochy lesa tvoria skoro 3 metre vysoké rúny (pôvod z neďalekého vinohradu), 48°15'00,7" s. š., 17°11'45,0" v. d., ± 3 m, 7769c, 7769a, 233 m, JZ, sklon 6°, plocha 400 m², celk. pokr. nezaznamenaná, pokr. E₃ 85 %, E₂ 5 %, E₁ 85 %, E₀ 0 %, pokr. opadu 65 %, pokr. mŕtveho dreva 1%, 25. 5. 2021, M. Michalková, I. Jarolímek (TV# 733816).

E₃: *Quercus petraea* 4, *Carpinus betulus* 2b, *Tilia cordata* 1, *Loranthus europaeus* +.

E₂: *Tilia cordata* 1, *Acer campestre* +, *Carpinus betulus* +, *Ligustrum vulgare* +, *Quercus petraea* +.

E₁: *Melica uniflora* 4, ***Lonicera periclymenum* 2b**, *Dactylis polygama* 1, *Polygonatum odoratum* 1, *Acer campestre* +, *Ajuga reptans* +, *Alliaria petiolata* +, *Anthriscus cerefolium* subsp. *trichospermus* +, *Carpinus betulus* +, *Cephalanthera damasonium* +, *Convallaria majalis* +, *Fallopia convolvulus* +, *Fragaria vesca* +, *Fraxinus excelsior* +, *Galeopsis pubescens* +, *Galium aparine* +, *Ligustrum vulgare* +, *Poa nemoralis* +, *Prunus spinosa* +, ***Ruscus hypoglossum* +**, *Symphytum tuberosum* +, *Veronica chamaedrys* +, *Quercus petraea* +, *Campanula persicifolia* r, *Hieracium* sp. r, *Geum urbanum* r, *Lapsana communis* r, *Prunus avium* (juv). r, *Rosa canina* s. lat. r.

Zápis reprezentuje asociáciu *Carici pilosae-Carpinetum* Neuhäusel et Neuhäuslová-Novotná 1964. *Lonicera periclymenum* je na Slovensku zriedkavý neofyt s centrom pôvodného areálu v oceánickej západnej Európe. Ide pravdepodobne o pozostatok výsadby na okraji bývalých viníc. Výskyt *Ruscus hypoglossum* v južapadných Malých Karpatoch je známy a náš zápis dokazuje jeho úspešné prežívanie v zapojených dubo-hrabínach aj v súčasnosti. Biotop Ls2.1 (Dubovo-hrabové lesy karpatské).